

Het Nederlands en de andere talen: samen op school

Hoe doe je dat? Wat levert het op?

Een plan in 5 stappen

het hele script

Nederland, jouw school, jouw klas, jouw leerlingen, ze kennen een rijkdom aan talen. Er zijn bijna 200 landen in de wereld, maar aan talen zijn er heel veel meer. Zo'n 6- tot 7000, en met alle dialecten en accenten erbij, eigenlijk net zoveel als er mensen rondlopen op deze aarde. Een paar tientallen erkende talen zijn er ook op jouw school, zeker weten! Zet ze in, geef er aandacht aan, dat helpt ook de Nederlandse taalvaardigheid!

Identiteitsvorming, inclusiviteit, socialisatie, het zijn chique woorden voor ontwikkeling en samenzijn, voor leren en spelen, en dat gaat grotendeels via taal, via alle talen die er zijn op school. Kinderen, jongeren, leerlingen op de basisschool en in het voortgezet onderwijs, ze hebben er dagelijks mee te maken, met taaldiversiteit, met stemmen en tongvallen, die verschillen, maar ook heel veel op elkaar lijken.

Een nieuwe taal leren is heel lastig, dat weten we maar al te goed. Probeer maar eens Hongaars te leren of een Bantu-taal. Of denk terug aan die sollicitatiebrief die je misschien ooit moest schrijven in het Frans.

Een nieuwe taal leren doe je met de kennis van je eerste taal: je leert het Engels of het Spaans met behulp van het Nederlands, je ontcijfert het Grieks met behulp van het Nederlands, en zo doen anderstaligen het ook, met behulp van hun eerste taal.

Roemeense kinderen die hier naar school gaan, leren het Nederlands via het Roemeens. Eritrese pubers doen het via het Tigrinya. **Help ze daarbij!**

Scholen, stimuleer anderstalige leerlingen hun hele talenrepertoire in te zetten bij het leren, bij het leren van het Nederlands, bij het leren van andere vakken.

Elf jongeren, tussen de 10 en 23 jaar, hebben ons verteld welke talen zij spreken, en wat die talen voor hen betekenen. Met uitzondering van Fleur, zijn deze informanten met meer dan één taal opgegroeid, met een of twee andere *thuis talen* naast het Nederlands. Er zijn een 5-tal collages gemaakt van hun uitspraken, maar uitgebreidere filmpjes van onze ervaringsdeskundigen zijn te vinden op de website.

Ik heet Abeni . Ik ben 10 jaar en ik ben geboren in Curaçao. Ik spreek Engels dat heb ik geleerd op school, ik spreek Papiaments dat heb ik geleerd van mijn ouders, en ik spreek Nederlands.
Ik ben Luke . Ik ben 18 jaar oud. Ik ben drietalig opgevoed. Die drie talen zijn Engels, Nederlands en Pools.
Ik ben Matias . Ik ben 23 jaar. Mijn moeder is Spaans, mijn vader is half Nederlands, half Zwitsers.
Ik ben Mitza , 23 jaar oud; Ik ben Nederlands, en Italiaans opgevoed. Sardijns versta ik wel, maar spreek ik niet.
Ik ben Souhaila . Ik ben 21 jaar. Normaal spreek ik in het dagelijks leven Nederlands; ik spreek ook Arabisch.
Ik ben Fleur . Ik ben 16 jaar oud. Op 10-jarige leeftijd heb ik Chinese les gevolgd, en op de middelbare school heb ik Duits, Frans en Spaans erbij gedaan.

Ik ben Emil , en ik ben 13 jaar oud. Ik spreek twee talen, Italiaans met mijn vader, Nederlands met mijn moeder.
Ik ben Riniëll . Ik ben 15 jaar. Ik spreek Papiaments, heb ik geleerd van mijn ouders; ik spreek Duits, Frans en Engels van school, en dan natuurlijk nog Nederlands.
Ik ben Fateh . Ik ben 18 jaar oud. Ik spreek Nederlands, Engels, Arabisch.
Ik ben Luca , ik ben 20 jaar. Ik ben zelf ook half Italiaans, mijn vader is Italiaans.
Ik ben Aemke . Ik ben 12 jaar. Ik ben met twee talen opgegroeid. Nederlands van mijn vaders kant, Pools van mijn moeders kant.

Taal heeft ook van alles te maken met *vrede* en *welvaart*. Internationalisering en burgerschap, ze gaan hand in hand met talenkennis, met onderling begrip, met interculturele communicatie.

Het Engels helpt daarbij in grote mate, maar niet genoeg. Het Nederlands, andere Europese talen, en alle talen die verbonden zijn met culturen en plekken waar Nederland, België, iets mee heeft / iets mee doet, zijn van grote waarde:

als het erop aankomt, gebruik je de taal van oorsprong, de taal in je hoofd, de taal uit je hart.

In deze digitale brochure bieden we handvatten om op jouw school, in jouw klas, met al jouw leerlingen, alle talen die bij jullie een rol spelen, te betrekken. Luister, kijk en doe mee!

De rode draad is TEKST: verhalen, chats, geschreven en mondeling, zelfgemaakt, uit oude tradities of over wereldnieuws, ditjes en datjes van de dag, in het Nederlands en in andere talen.

In 5 stappen zijn jullie er.

STAP 1. Aan de slag

Het lijkt onmogelijk maar toch kan het: alle talen, samen op school. Werk als team: met de hele talensectie, met alle leerkrachten onderbouw, bovenbouw, of al het personeel bij een kleine school, en nodig ook ouders erbij uit. It's up to you, maar ga van start *in teamverband*.

Spreek de intentie uit dat jullie vanaf nu ruimte gaan geven aan de talen op jullie school. Zie het als een project, en maak het stapsgewijs onderdeel van het *schoolplan*.

Begin met het in kaart brengen van de talen op school. Welke talen spreken de leerlingen, en wat kunnen ze ermee? En welke talen worden gesproken door het personeel op school? En welke talen door de ouders? Vier de rijkdom aan talen en laat deze tot zijn recht komen. Is jouw klas de meest taaldiverse klas?

Turf de talen in de klas. Voor hoeveel leerlingen is het Nederlands de beste taal? Voor hoeveel leerlingen is het een tweede taal? Hoeveel leerlingen spreken Turks, en hoeveel Pools?

Hebben jullie gehoord van Kirundi, of het Kinyarwanda? Het wordt gesproken in Burundi en Rwanda, en in Amsterdam, door Brenda, bij haar thuis.

Fateh: We hebben de wereld in de klas!

Taalwetenschapper Guus Extra heeft rond de eeuwwisseling taalpeilingen uitgevoerd, o.a. in Den Haag. Het Turks stond op de eerste plek na het Nederlands, en het Hindoestaans op de tweede, een van de Surinaamse talen.

In de Verenigde Staten worden de talen op school systematisch in kaart gebracht. Bekijk de *Home Language Identification Survey* die wordt gebruikt in New York City.

STAP 2. Stel vast

Inventariseer op verschillende niveaus: begin bij de individuele leerling, en zijn familie, ga door met de klas, en dan met de hele school. Je kunt de taalnetwerken uit Taaltrotters en SJOES downloaden, maar er zijn ook andere modellen te vinden, of maak zelf een netwerk, met jouw leerlingen.

Maak de resultaten van de inventarisaties zichtbaar, deel ze met het hele schoolteam, met de ouderraad en medezeggenschapsraad, en stel met elkaar vast wat jullie gaan doen met de resultaten.

Souheila: Op jouw school zitten bijvoorbeeld 20 Arabisch sprekende leerlingen, die graag onderwijs Arabisch willen krijgen: Arabisch als schoolvak. Sommige van hen zijn al heel ver en zitten in de bovenbouw: ze kunnen eindexamen doen op vmbo, havo of vwo niveau. Er zijn bovenschoolse klassen te formeren, en begeleiding op afstand is er ook, hybride onderwijs.

Taleninventaraties zorgen ervoor dat de hele schoolpopulatie bewust wordt van haar talige en culturele diversiteit. Daarna kun je:

- flexibele klassenindelingen maken, op grond van taalachtergrond - bijvoorbeeld 2x in de week, tijdens Nederlands/Nt2/mentoruur, samenkomen per thuistaal;
- digitale groepen aanmaken per taal, per favoriete taal
- leerlingen taalmaatjes maken, door klassen heen
- snel een vertaler vinden, wanneer nodig
- niet-taaldocenten inzetten bij taalondersteuning, zoals een Koerdisch-sprekende wiskundedocent bij lessen Nt2; of meertalige klassenassistenten en stagiaires inzetten.
- leerlingen vooral *niet tegen heug en meug* talen laten leren, maar juist gedreven en gemotiveerd, door hen zelf te laten kiezen.
- (nieuwe) talen als schoolvak introduceren, waaronder Arabisch, Chinees, Italiaans, maar ook Pools, Papiament, Portugees, of Koreaans, Japans, Swahili ... (!?).

En de wet verbiedt dit niet. Het kan!

Wat zeggen onze jonge informanten over de talen die zij spreken? Welke rol spelen deze talen in het licht van hun identiteitsvorming?

Souhaila	Persoonlijk ben ik eigenlijk heel leergierig als het om talen gaat, altijd geweest. Ik vind het heel leuk om talen op te pakken, en allerlei talen te leren.
Fleur	Voor mij: ik vind het zo leuk aan talen dat je bij elke taal een ander gevoel krijgt, elke taal heeft natuurlijk wel een beetje zijn eigen finesse, als je het zo kunt zeggen.
Souhaila	de taal van mijn geloof, en mijn geloof maakt deel uit van mijn identiteit.

Fleur	Ik vind het gewoon heel mooi om in een andere taal te communiceren met mensen, en ik denk ook wel dat je op die manier dichterbij ze komt.
Luca	die taal heeft heel voor mij betekend, want ik kan nu een stuk beter met mijn vader communiceren.
Mitza	Ik heb het altijd een rijkdom gevonden, mensen vonden het ook altijd heel erg leuk om te weten en te horen dat ik ook Italiaans spreek, mensen waren er ook heel erg fan van.
Souhaila	omdat ik eigenlijk soort van twee nationaliteiten heb.
Luke	Op de basisschool bijvoorbeeld, dat mijn Engels wel heel vaak gemotiveerd werd, en toen mocht ik altijd iedereen helpen, en dat miste ik dan wel een beetje met het Pools. Die Poolse taal is wel net zo belangrijk als die twee andere talen, omdat het alsnog gewoon deel is van wie ik ben.

STAP 3. Wanneer?

Starten met *Het Nederlands en de andere talen: samen op school* kun je doen in de vorm van een projectweek of een zomerschool. Je kunt het koppelen aan kennismaken of aan een kunstproduct.

Een meertalige zomerschool van 1 of 2 weken is een geschikte vorm om te beginnen met alle talen samen. De nieuwkomers uit de Wereldklas van het Pius X-College in Bladel zijn bijeengekomen op een boerderij. De VO-raad heeft er een item van gemaakt, als good practice.

En dit kan ook heel goed vorm krijgen met reguliere klassen, met leerlingen geboren en getogen in Nederland, met of zonder tweede of derde thuistaal.

Op zeker moment lukt het om wekelijks, zelfs dagelijks alle talen op school in te zetten, zonder dat het Nederlands daardoor in de verdrinking komt, of het Engels, of een andere moderne vreemde taal.

Gestructureerd aan *translanguaging* doen zal blijken de meest effectieve aanpak te zijn:

**de taalvaardigheid, de motivatie, de betrokkenheid en de algemene leerprestaties van de leerlingen nemen toe,
en toe,
en toe.**

De jongeren geven informatie over het inzetten van hun talen, in hun hoofd, bij het leren en in het dagelijkse gebruik, ook tussen leerlingen onderling. Hun uitspraken laten zien wat *translanguaging* met doet.

Emil	Nederlands is soort van de taal die echt 80, 70, 60% is van je omgeving.
Riniëll	Ik spreek het allebei wel door elkaar heen vaak. En het is maar hoe ik me voel, hoe ik moet reageren, dat gaat gewoon vanzelf. Daar maken ze ook wel grapjes over. Het ene woord zeg ik in het Papiaments, en het andere woord in het Nederlands.
Luke	[leerlingen] die een andere taal hebben als moedertaal, dat die die moedertaal echt met alles gebruiken om, zeg maar, toch wel wat te kunnen leren.
Aemke	[dat als je] twee talen kunt, dat je bij andere talen, het ook veel sneller of beter kan leren.
Fateh	dit maakt het gewoon makkelijker om een nieuwe taal te leren, als je allebei je moedertaal en een nieuwe taal, zoals het Nederlands, gewoon kan verbinden, dan is het veel makkelijker. Het proces

	gaat makkelijker, want je kent alles bijna.
Luke	met rekenen en biologie, dat soort dingen, daar heb je dus heel veel termen die alleen in een bepaalde taal zo zijn.
Souhaila	Het zou zeker voor zoveel betere scenario's zorgen onder leerlingen, onder kinderen. Dat de vreemde talen juist een heel positief effect zullen hebben, dat er meer begrip zal ontstaan onder leerlingen, dat kinderen zich waarschijnlijk veiliger en lekkerder in hun vel zullen voelen.
Luke	[...] is dat niet verwarrend met al die talen door elkaar? Heel veel mensen zien dat alsof dat drie aparte talen zijn, die jij dan helemaal apart moet houden, maar eigenlijk is het één grote zee van woordenschat.

Een week met *Het Nederlands en de andere talen: samen op school*

Hoe ziet een week met Nederlands en de andere talen eruit? TEKST vormt de rode draad.

Tijdens de *weekopening* op de **maandag** vertellen basisschoolleerlingen over het weekend. En dat doen ze eerst in de andere thuistaal, in dialect of in een tweede taal - als ze deze hebben natuurlijk -, en ze geven er zelf een vertaling van in het Nederlands. En met deze werkvorm kan ruimhartig worden gespeeld; pas hem aan, varieer er op los.

In het voortgezet onderwijs start de week vaak met het ene of het andere schoolvak, en is in de kring zitten er niet bij. Laat daar op de maandag de verbinding met het weekend terugkomen via *voorgelezen fragmenten* uit het *taaldagboek* of via *spontane gespreksmomenten* in allerlei talen.

Dinsdag kent ongetwijfeld een les *geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer of burgerschap*. Laat de leerlingen een onderwerp kiezen, en nadenken en praten erover in *tweetalige taalgroepjes*, bijvoorbeeld in het Nederlands en Spaans, of Nederlands en Turks, afhankelijk van de talenkennis in de klas. Of koppel een *taalronde* eraan, of een *taaldenkgesprek*, over 'het dorp versus de stad', of over een ander thema dat past bij de lesstof. Laat het hele repertoire aan talen meedoen.

De **woensdag** staat - bijvoorbeeld - in het teken van het *nieuws van de week*. Aan de hand van Nieuwsbegrip [nieuwsbegrip.nl], het journaal, (Jeugd)journaal, of de webpagina's van de landelijke of regionale dagbladen selecteren de leerlingen actuele thema's. Op websites van kranten uit het buitenland, social media in andere talen, worden titels en fragmenten gezocht over dezelfde of vergelijkbare actualiteit. *Meertalige posters* kunnen hieruit ontstaan, of laat erover *debatteren*.

Donderdag kondigt het weekend aan. Kijk met elkaar naar een buitenlandse *film, documentaire* of een aflevering van een *serie*. Kijk met ondertiteling erbij, in het Nederlands, of in de taal zelf, en daarna zonder ondertiteling. Laat de leerlingen een *dialog* erover *schrijven*, in een of meer talen, en laat ze de dialogen ten gehore brengen voor de rest van de klas.

Op de **vrijdag** worden verhalen *gelezen* en voorgelezen, door ouders, grootouders, leerlingen zelf, de leerkrachten, of ander personeel. Maak verschillende taalhoeken, misschien dwars door de leerlagen heen: de hele onderbouw, alle groep-5 leerlingen bij elkaar. In het vo staan mythen, ridderromans, moderne *literaire teksten* centraal. Zoek vertalingen erbij of laat vertalingen maken, en vergelijk ze met het origineel. *Presenteer* om de zoveel weken de bevindingen aan een andere klas, op een declamatiemiddag of in een vlog of in een podcast.

Abeni	Ik moest een boekje voorlezen. Het ging over een meisje en haar moeder. En ik kon dat helemaal in het Papiaments voorlezen.
-------	---

Stap 4. Theorie

Voor Nederlandstalige leerlingen, net als voor Limburgstalige of West-Vlaamstalige, en net als voor sprekers van het Sranantongo, Papiaments, of van het Twi, Turks of Berbers, voor álle taalleerders geldt dat de verwerving van de eerste taal grotendeels onbewust plaatsvindt, door nabootsing, maar vooral door inzet van het brein dat regelmaat ontdekt: naar analogie van waargenomen woorden en zinnen ontstaat taal. Peuters, kleuters, tieners, wijzelf, we herhalen wat we hebben gehoord, en we maken eigen, unieke zinnen, niet eerder gezegd, niet eerder zó uitgesproken.

Het spraakorgaan - de stembanden, de tong, tanden en gehemelte, alles bij elkaar, met flink wat lucht erbij - dit spraakorgaan produceert reeksen van klanken. (Kijk in de mond van Mercé om te zien waar de klinkers zitten. Taaltrotters movie 9.49-10.15)

En de gebaren in gebarentaal zijn de klanken in gesproken taal. Het brein herkent er woorden en zinnen in, met boodschappen, verwijzingen, bedoelingen. Dit heet *taalcompetentie*, het menselijke vermogen om taal te leren, te gebruiken. Deze wonderbaarlijke capaciteit groeit al in de baarmoeder, en wordt in de eerste jaren na de geboorte volop geactiveerd. Later, bij het leren van nieuwe talen, worden we ons vaak pas bewust van de kenmerken van die eerst verworven taal.

Fleur	Ik heb vaak genoeg gehad dat ik dingen zei, en dat ze me echt aankeken, zo van ja: 'Ik heb geen idee waar jij het nu over hebt, maar hier klopt helemaal niks van.'
Fateh	Een van de overeenkomsten is klanken, want je hebt in het Arabisch ook de klank 'g', zoals het woord in het Nederlands 'gierig'. En zo heb je in het Arabisch het woord 'gel', azijn.
Riniëll	Sommige woorden gewoon, althans, de manier waarop het klinkt ook.
Luke	Als je naar het Pools kijkt, daar zitten zoveel klanken en woorden in, waarvan je een heel ... die bewegingen die je in je mond maakt die zijn echt niet vergelijkbaar met het Engels of Nederlands.
Fleur	Elk woord heeft een aparte toon, eigenlijk, die je dan moet uitspreken. En die toon vond ik echt heel lastig. Ook omdat ik het zelf verschil heel lastig hoorde; het is echt een minimaal verschil.
Emil	Toen vroeg [de juf] steeds aan mij, hoe spreek je dat nou precies uit in het Italiaans? Rome in het Nederlands, Roma in het Italiaans.

Hoe taalvaardiger in de eerste taal, hoe makkelijker een tweede, derde, vierde taal wordt geleerd. Hoe groter de woordenschat in de eerste taal, hoe makkelijker een nieuwe taal wordt onthouden en verinnerlijkt. Benoem daarom de eerste taal bij het Nt2 onderwijs, bij het leren van het Nederlands.

Het vertalen van de ene taal naar de andere is een effectief instrument. Veel taalmethodes in het onderwijs zijn daarom tweetalig: Nederlands-Engels, Arabisch-Nederlands, Nederlands-Chinees.

Ga na hoe jij zelf door de jaren heen jouw talen hebt verworven. Maak een schets van jouw eigen taalverhaal.

Geletterdheid

In de basisschool, vanaf de kleuterbouw, en volop in de onderbouw, draait het om het leren lezen en schrijven, om *geletterdheid*. En bij oudere nieuwkomers speelt het ook: het leren lezen en schrijven in het Nederlands. Het werkt goed als je daar alle talenkennis van de leerlingen bij betreft.

Wat alle leerlingen al doen, is praten, in de ene of de andere taal. Aan woorden die zij zelf zeggen, aan de klanken / fonemen, worden letters gekoppeld, grafemen: de *klank-tekenkoppeling*. En doe dit NIET alleen met het Nederlands, maar laat de klanken uit alle talen komen, uit de talen die de leerlingen spreken. Zij hebben een geoefend oor daarin, en vaak ook een stevige mening over de uitspraak.

In SJOES gaat dit met woorden voor schoen, schoen in allerlei talen:

schoen, shoe, Schuh, chaussure, scarpa, zapato, ayakkabi

Door samen met de leerlingen te luisteren naar de uitspraak van de woorden, en door met elkaar de klanken op te schrijven ontstaan betrokkenheid en inzicht. Klinkt 'schoen' als *sgoen* of *sxoon* of *sgun*? Klinkt 'chaussure' als *sjoosuur* of *sjosür*?

Dat we het anders opschrijven, dat de spellingsregels zeggen dat het *schoen, shoe, Schuh* en *chaussure* is, dat geeft in één klap het inzicht dat spelling een verzameling conventies is, regels die door mensen zijn gemaakt, en die we braaf op school leren volgen.

Leren lezen en schrijven in het Nederlands gaat sneller als deze taalvaardigheden ook in de thuistaal worden geleerd, en het gaat nog sneller als de processen in de twee talen samenkomen.

**En ook al verstaan we van de meeste talen geen ene klap,
toch delen de talen op de wereld heel veel met elkaar!**

Alle talen hebben zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, alle talen hebben werkwoorden, kunnen acties uitdrukken, tijd, ruimte en bezit. In alle talen bestaat enkelvoud-meervoud, maar niet persé door -en of -s ergens achter te plakken. In alle talen wordt geteld, van 1-2-meer, worden vragen gesteld, bevelen gegeven, 'nee' en 'niet' gezegd. In alle talen bestaan koosnaampjes en scheldwoorden, worden stemmingen en manieren uitgedrukt, van informeel tot streng en ingetogen.

In sommige talen zijn woorden heel lang, in andere talen juist kort, één- of tweelettergrepig. Het Pools, Turks en Latijn hebben veel lange woorden, het Engels en het Chinees juist veel korte woorden. De eerste groep kent een rijk systeem van *naamvallen*, de andere juist niet. Het Nederlands en het Duits zitten er ergens tussenin, het Nederlands wat meer naar het Engels, het Duits wat meer naar het Pools.

Probeer op school, in de klas, de grammaticale overeenkomsten zichtbaar te maken.

En probeer met elkaar te begrijpen waar de verschillen optreden.

Laat de leerlingen de informanten zijn, de bronnen waar de kennis zit.

Abeni	Sommige woorden in het Nederlands kun je niet vertalen naar het Papiaments.
Mitza	Het Nederlands heeft echt maar 2 à 3 verleden tijden, en in het Italiaans 6 ofzo. ... er is een soort historische verleden tijd, die in boeken wordt gebruikt, en niemand spreekt dat.
Souhaila	Ook heb je dezelfde regels, zoals persoonsvorm, onderwerp, en hoe je werkwoorden vervoegt. Maar is het toch net iets anders: de letters veranderen eigenlijk van klank, en dat heb je dus net niet in het Nederlands zo ingewikkeld, of in het Engels of in het Spaans.

Fateh	... meervoudig woord dan doe je meestal in het Nederlands -en er bij, maar in het Arabisch doe je dat heel anders. Want in Arabisch heb je 'boek' dat is 'kitab', en 'boeken' is 'kutub'.
Fleur	Er is natuurlijk wel een heel groot verschil tussen het Nederlands en het Chinees. Wij zijn gewend om met het alfabet en woorden te werken. Daar krijg je karakters - een soort tekeningetje, en dat versimpelen ze dan, en dat [moet] op een bepaalde volgorde gaan.
Riniëll	Oh, wacht, die zin, wat zou dat zijn in het Papiaments? Ga je ook zelf gewoon zo nadenken.

STAP 5. werkvormen

Er zijn beproefde didactische werkvormen om de taalvaardigheid in het Nederlands en in de andere talen te versterken. We bespreken er een paar.

De aftelversjes vanaf het schoolplein klinken nog door. Als het om tekst gaat, teksten in allerlei talen, kijk dan naar kinderversjes, *nursery rhymes*, *filastrocche*. En zie hoe talen op elkaar lijken, hoe de ritmes van slaapliedjes wereldwijd melodieus en langgerekt zijn; en aftelversjes juist kort en krachtig zijn.

Taal is spel, taal is samenspel.

Abeni en Rini zingen een kinderliedje over mond, neus, ogen, oren:

Ata ki mi boka

Nanishi riba dje

Dos wowo pa mi mira

Orea pa tende eee

Orea pa tende eee

En oefen tongbrekers, tongue twisters: *de kat krabt de krullen van de trap*.

Of die van Luke in het Pools:

Chrząszcz brzmi w trzcinie w Szczepleszynie

Of analyseer songteksten en raps in *straattaal* op taalherkomst, of zing met Luca mee, in de rol van Rodolfo die het koude handje van Mimì verwarmt, uit La Bohème:

Che gelida manina, se la lasci riscaldar

Geef elke leerling zijn/haar eigen *Taaldagboek*, appeltjesgroen, met een mooi lintje erin en een elastiek.

Elke dag tien nieuwe woorden of tien belangrijke woorden, door de leerling zelf gekozen, in het Nederlands aan de ene kant, in het Frans, Farsi of andere taal aan de andere kant, of onder en boven om vakken te hebben voor vier talen!

Hetzelfde schrift - of een ander - voor bij de zaakvakken. Begrippen en samenvattingen opschrijven in het Nederlands én in de eigen taal - of taal naar keuze -, begrippen en samenvattingen die horen bij rekenen, wiskunde, biologie of natuurkunde. Een schrift om mee te nemen naar huis, om thuis te laten zien en de inhoud te bespreken. Om het thuis aangevuld te krijgen met woorden en zinsneden in de andere thuistaal. Dit is meestalige **scaffolding**, in de steigers zetten, kennis stutten, de cognitieve ontwikkeling ondersteunen vanuit allerlei talen.

Het taaldagboek is een simpel maar zeer effectief middel om schooltaal en vaktaal te verbinden met de talen van thuis. En *ouderbetrokkenheid* is de grote winst!

Abeni	Ik had zeg maar op internet allemaal woorden opgezocht en zinnen en die had ik in mijn boekje opgeschreven. En nu heb ik een hele lijst met allemaal Pap woorden en zinnen enzo... Daar leer ik het ook van.
-------	--

Meertalige posters tonen de rijkdom aan woordenschat. Leerlingen gaan bij elkaar te rade: hoe zeg jij dit? hoe zeg jij dat? Begroetingen, vruchten, naar de dokter, in allerlei talen en met illustraties erbij, zo zijn de muren in de klas en in de gang snel gevuld.

In Friesland heeft Taaltroost kleurrijke muurversieringen opgeleverd, weerbestendige posters die de diversiteit van de school zichtbaar maken, in spreuken en uitspraken.

Als je al enigzins kunt schrijven in de ene of de andere taal, dan is de *taaltekening* een geschikte werkvorm om de taalvaardigheid te bevorderen: 'ieder kind heeft iets te vertellen'. De taaltekening, in belangrijke mate ontwikkeld door *Stichting Taalvorming*, is een combinatie van een tekening met een tekst. De werkvorm is geschikt voor alle leeftijden.

Nieuwkomersleerlingen vertellen en tekenen over een feest, een traditioneel feest of een unieke gebeurtenis verbonden aan een feest. Weggestopte herinneringen komen boven, en worden voor het eerst gedeeld met klasgenoten. Het hardop voorlezen is voor sommige leerlingen te moeilijk, ook als het in de eigen taal mag.

Meertalige taaltekeningen kun je bundelen tot een boekwerk, maar een audio-gallery kan je er ook van maken: nieuwkomers van het Mundus College in Amsterdam deden dat. Tijdens de Covid-19 schoolsluiting spraken zij thuis hun verhaal in, in de eigen taal en in het Nederlands.

Een *dialogo maken* over een game, een recept of technisch ontwerp, of iemand uitnodigen naar de film: dialogen maken is weer een andere werkvorm die zeer goed aanslaat bij leerlingen. Laat het doen in het Nederlands, maar ook in andere talen, in thuistalen of de moderne vreemde talen, Duits of Frans. En laat de *dialogen voordragen*. Wat een plezier geeft dat! En hoe leuk is het om jouw klasgenoot vloeiend te horen spreken in een taal die je zelf niet kent.

Wie, wat & hoe-boekjes, *phrasebooks*, dragen veel hierbij aan. Het helpt leerlingen zinnen te maken, en ze op te schrijven, in het Pools, Urdu of Koerdisch. Taalgidsen helpen bij het leren opzoeken, alfabetisch en thematisch. Ze helpen een taal uit te spreken zonder dat je het schriftsysteem kent.

Emil	Ik vind dat het wel moeilijk is om veel talen te hebben, om dat allemaal te leren. Want als je vader Italiaans is, en je moeder Nederlands, heb je al twee talen. En dan het Engels, wat heel belangrijk is. En ik doe dan Frans, en dan moet ik ook volgend jaar weer Duits. Als je dan twee talen kan kiezen, met Engels en Nederlands erbij.
Fleur	Ik denk dat dat iets is wat vaker terug zou mogen komen, dat leerlingen gewoon zelf hun pad mogen bewandelen.
Souhaila	Als het Arabisch, bijvoorbeeld, of andere vreemde talen, al op een jonge leeftijd aangeboden zou worden: het zou voor saamhorigheid zorgen, het zal ook voor begrip zorgen onder leerlingen.
Mitza	dat enthousiasme erover, als dat ook terugkomt in het onderwijs

Aemke	Ik zou dat eigenlijk wel heel fijn vinden, want dan heb je toch wel ook iets wat je al kent, en waar je goed in bent, dat je toch wel jezelf daarin kan terugvinden.
Matias	Er werd altijd Spaans aangeboden, maar toen ik er net op kwam werd het niet meer aangeboden, en dat vond ik eigenlijk toendertijd wel heel jammer. dat dit jouw recht is, je kan het gewoon aanvragen. en de school moet dat, zou dat moeten kunnen aanbieden. dat je daar ook in verder kan ontwikkelen.
Fateh	Ik vraag van alle schooldirecteuren om de kennis van onze taal te gebruiken. want het is eigenlijk heel jammer dat je al die kennis gaat missen, gaat verliezen. Omdat je dan op één taal gaat focussen, en dat is Nederlands. We kunnen gewoon het beste allebei gebruiken om nieuwe wetenschap te hebben, om nieuwe informatie te halen.
Abeni	Ik zou het echt leuk vinden als ik dan ook andere talen leer van mijn klasgenoten en hun ook van mij. En dan leert de juf ook de andere talen van de kinderen uit de klas.

Het Nederlands en de andere talen: samen op school

Une mer à boire

Een onuitputtelijke bron van kennis en plezier

Colofon

Het Nederlands en de andere talen: samen op school is gemaakt door stichting Taal naar Keuze. Het is tot stand gekomen met steun van de Nederlandse Taalunie.

Ontwikkelaars:

Karijn Helsloot, taalwetenschapper en directeur van stichting Taal naar Keuze, is eindverantwoordelijk voor de productie.

Marta Prats, taalwetenschapper en assistent bij Taal naar Keuze, verantwoordelijk voor de video-editing, en praktische en inhoudelijke ondersteuning

Cláudia Pinto, taalwetenschapper en assistent bij Taal naar Keuze, verantwoordelijk voor de video-opnames van de experts, en praktische en inhoudelijke ondersteuning

Niels de Vries, beeldbewerking

Experts in beeld:

Margreet Dorleijn, taalwetenschapper, *Anneloes Pilon*, intern begeleider & coördinator NT2, *Kurano Bigiman*, docent klassieke talen

Jonge informanten in beeld:

Emil Allocca, Mitza Bolognesi, Luca Dommerholt, Abeni Dortalina, Souhaila Ennali, Aemke Fennema, Riniëll Jansen, Matias Pesman, Luke Eccleston, Fateh Tulaimat, Fleur de Veth

© Karijn Helsloot, Taal naar Keuze, Amsterdam, 2021

Alle rechten voorbehouden.

Al het audiovisuele en tekstmateriaal is uitsluitend voor educatieve doeleinden gemaakt. Reproductie of verwerking van (delen van) het materiaal is niet toegestaan dan na schriftelijke instemming van stichting Taal naar Keuze.